

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΤΟ ΑΡΤΟΔΕΝΔΡΟΝ

Τὸ ἀρτόδενδρον εἶναι ἐν τῶν σπουδαιότερων φυτῶν τῶν χρησιμευόντων εἰς τροφήν τῶν λαῶν τῆς διακεκαυμένης, ζώνης καὶ ἰδίως τῶν παρὰ τὴν Ἰσημερινὴν κειμένων νήσων τοῦ τε Μεγάλου ὠκεανοῦ καὶ τοῦ Νοτίου Ἀσιατικοῦ Πολυνήσιου Πελάγους — ἴνα καὶ ἐγὼ μεταχειρισθῶ τὴν ὄρον τοῦτον: Ἐν ταύταις ἰθαζίντως φέεται καὶ αὐξάνει. Δὲν καταφεύγει τις εἰς φυσικὴν ἱστορίαν καὶ φυτολογίαν ἵνα γράψῃ εἰς τίνα οἰκονόμιαν τὸ φυτικὸν βασιλεῖον τὸ ἀρτόδενδρον ἀνήκει ἢ κινώτερον τὸ ψωμόδενδρον, ὅπερ εἰς ἀναγνώσεως, καὶ ἰδίως Γεωγραφίας τελευταίως ἐκδοθείσης ἔπρεπε γὰρ μάθω, τοῦλάχιστον τὴν σημασίαν αὐτοῦ· οὐδὲ θέλω γὰρ φυλλολογῆσω εἰς *Λεξικὸν Ἑγκυκλοπαιδικὸν* τοῦ Pierer ἢ τ.ῦ Meyer, ὅτινα ἔρρουσι καὶ χρωματιστὸν πίνακα εἰκνίζοντα τοῦτο (Taf: Nahrungspflanzen) καὶ συναφῇ αὐτῷ φυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων διηγημάτων καὶ ἀναγνωσμάτων γερμανικῶν χρησιμομαθεῖν ἀπ' ἀνθ' ὧν τὰ κατωτέρω περὶ τοῦ χρησιμωτάτου τούτου φυτοῦ, ὅπερ καὶ *artocarpus* (ἀρτόκαρπος) λατινιστὶ καὶ *Brodbaum* γερμανιστὶ λέγεται.

Τὸ ὅλον σχῆμα τοῦ ἀρτόδενδρου εἶναι κημῶν καὶ ὠραῖον, οὐδὲν δὲ ἴσως ἐκ τῶν ἰδικῶν μας δασικῶν δένδρων δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς αὐτό· φθάνει συνήθως εἰς ὕψος 12—18 μέτρων καὶ ἔχει τὴν μεγάλην καὶ πυκνὴν κρυφὴν αὐτοῦ ἐστολισμένην μὲ τὸ ωραιότερον πράσινον φύλλωμα, τὰ δὲ φύλλα περὶ τὸν 1½ πόδα μακρὰ καὶ 10—12 δακτύλους πλατέα. Ὁ ἔξω-χώτερος ὅμως στολισμὸς καὶ τὸ δῶρον τοῦ δένδρου εἶναι ὁ μέγας αὐτοῦ καρπός, στρογγύλος καὶ μυελώδης, ἔχων τοσούτον ὄγκον ὥςιν ἀνθρωπίνῃ κεφαλῇ καὶ βάρους μέχρι 2 ὀκιδῶν. Πολὺ ὠρεῖμος, ἢ ὠμὸς ᾗτοι ἄφητος ὁ καρπὸς ὡς κόπτεται σπανίως· τρώγεται καὶ ἔχει γεῦσιν ὀλίγον δυσάρεστον, καθαρισθεὶς ὅμως καὶ μετὰ ταῦτα ψηθεὶς ἔχει γεῦσιν ἄρτου ἐκ σίτου, καὶ ἀπτελεῖ τὴν κυρίαν τροφήν τῶν ἰθαγενῶν. Τὸν συνήθη τρόπον τοῦ νὰ γίνῃ ὁ ἀρτόκαρπος ἐδωδῖμος περιγράφει ὁ G. Forster (1) διὰ τῶν ἐπομένων λέξεων: ὁρᾷ τις τοὺς καρποὺς πρὸ τῆς τελείας αὐτῶν ὠριμάνσεως καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ φλοιοῦ αὐτῶν ὥστε αὐτοὺς εἰς λιθόστρωτον λάκκον καὶ καλύπτει αὐτοὺς μὲ

σωρὸν φύλλων καὶ πετρῶν μέχρις οὗ μεταβῶσιν εἰς ὄξεϊαν ζύμωσιν ἢ βράσιν. Ἐκ τῆς προμηθείας ταύτης λαμβάνει τις καθ' ἐκάστην τῶσον ὥσον χρειάζεται, καί μετ' ἐξ αὐτοῦ μεγάλου βόλους, περιτυλίσσει αὐτοὺς εἰς φύλλα, καὶ ψήνει αὐτοὺς ἐπὶ πετρῶν, αἵτινες προηγούμενως ἐπυρακτώθησαν. Ἐπὶ ἐβδμητάς διατηροῦνται αὗται αἱ μᾶζαι τοῦ ἄρτου καὶ εἰναιάκομη καὶ εἰς ὀδοντοφάγους πολὺ καλὴ τροφή. Ἀκόμη καὶ διαρκούντων τῶν 2—4 μηνῶν, ὅτε τὸ ἀρτόδενδρον δὲν φέρει καρπὸς, ὁ κάτοικος τῶν νήσων τῆς Νοτίου θαλάσσης ζῇ ἐκ τῆς προμηθείας ταύτης. Τὸ δὲ πλεόν τὸ φυτὸν τοῦτο τῆς τροφῆς ἀποφέρει τοσούτον καρπὸν, ὥστε, τρία δένδρα ἀρκούσι κατὰ τοὺς περιγηγητάς καὶ φυτολόγους νὰ διατρέψωσιν ἄνθρωπον ἐπὶ 8 μῆνας πληέστατα. Καὶ αὐτὸς ὁ μέγας Cook ἐπαινεῖ μεγάλως τὸ δένδρον τοῦτο λέγων. «Ἐὰν φυτεύσῃ τις ἐν τῇ τόπῃ· τούτοις 10 μόλις δένδρα καθ' ὅλον αὐτοῦ τὴν βίον ἐκπληροῦ τὴν καθήκον του καὶ πρὸς ἴδιον ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν ἀνθρώπινον γένος πλουσιοπαρόχως, ἢ ὅσον ἐκπληροῦ τὸ ὑπὸ κάτοικος τῆς ἡμετέρας ζώνης, ἔστις καθ' ὅλην τὴν τὴν ζωὴν διαρκούντος τοῦ φύγου τοῦ χειμῶνος ἡρωτάσας, κατὰ τὴν θερινὴν θερμότητα ἐθέρισε καὶ ἐπαρμήθευσεν οὐχὶ μόνον μὲ ἄρτον τὴν νῦν οἰκονόμιαν αὐτοῦ ἀλλὰ φειδωλῶς οἰκονόμησε καὶ μετρητὰ χρήματα διὰ τὰ τέκνα αὐτοῦ».

Πρὸς τούτους δὲν πρέπει νὰ παρελθῶ ἐν σιγῇ ὅτι ὁ καρπὸς ἐτέρου εἶδους ἀρτόδενδρου τρώγεται καὶ βραστός, καὶ ὅτι αἱ σπόροι αὐτοῦ τρώγονται ἐψημέναι, ὅτι τὰ ἄρρενα αὐτοῦ ἄνθη παρέρχουσιν εἰδὸς τι ἔσκαρος ὅτι ὁ φλοιὸς τοῦ δένδρου χρησιμοποιοῦται πρὸς ὑφαντικὴν φορεμάτων ἰδίως ἐν τῇ Πολυνήσιᾳ, ὅτι τὰ φύλλα χρησιμοποιοῦνται δίκην ψιχθῶν, ὡς ἡμεῖς σήμερον ἔχουμεν τὰ φύλλα τῆς συκῆς ἢ τῆς ἀμπέλου δίκην τρυβλίων ἐν τῇ ἐξοχῇ, ὅτι τὸ ξύλον αὐτοῦ χρησιμοποιοῦται εἰς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τὴν ναυπηγίαν ελαφρῶν πλοαρίων καὶ τέλος ὅτι καὶ διὰ τὴν βαφικὴν καὶ τὴν ἱατρικὴν χρησιμωτάτων.

Ἐὰν τὰς οὕτως ἀτελῶς σκιαγραφηθείσας ιδιότητας τοῦ ἀρτόδενδρου ἀριθμήσῃ τις, εἶναι δυνατόν νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ ἐν αὐτῷ πλῆυσιν δῶρον τοῦ θεοῦ;

ΕΡΜΙΟΝΗ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ.

☞ **Ραφλέσια Σχαδενδέργια.** — Τὸ μεγαλειότερον γνωστὸν ἄνθος. — Τὸ ἄνθος τοῦτο, τὸ ὅποιον αἱ ἰθαγενεὶς ὀνομάζουσι Μπό εὐρίσκεται ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ἡφαιστείου Ἀπο εἰς τὰς νήσους Φιλιππίνας. Ἀνθολόγῳ Γερμανῶν ἐν ἐπιστημονικῇ περιηγήσει

(1) Συγγραφεὺς τῆς παρελθούσης ἑκατονταστηρίδος εἰδικωτέρων ἔργων περὶ ἀρτόδενδρου ἐκδόντος πρὸ 1784 ἐν Κασπέλη.

ἀπὸ τὴν ἴσταν αὐτὴ εἰς δύο χιλιάδων πεντακοσίων ποδῶν ὕψος ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὁ διδάκτωρ Ἀλέξανδρος Σχάνδενμπεργκ δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ὅτε κατ' ἀρχὰς εἶδε τοὺς κάλυκας τοῦ γιγαντικοῦ τούτου ἄνθους. Περισσότερον ἐθέληθη ἔταν εἶδεν αὐτὸν τὸν ἄνθος εἰς τὴν τελευταίαν τὸν μὲ διάμετρον ἐνδὲς μέτρον. Κατόρθωσαν νὰ ζυγίσωσιν αὐτὸν καὶ εὗρον ὅτι εἶχεν ἑνδεκα χιλιόγραμμα βάρους.

Ἐπειδὴ δ' ἦτο ἀδύνατον νὰ μετενεχθῇ εἰς Εὐρώπην χωρὶς νὰ μαρνανθῇ ἤρεσθήσῃ νὰ τὸ φωτογραφῇσιν καὶ νὰ συμπαραλάβουν ἀρκετὰ ξυρὰ φύλλα. Ἡ φωτογραφία καὶ τὰ φύλλα ἐστάλησαν εἰς τὴν βοτανικὴν κήπῳ τοῦ Breslow, ὅπου τὸ ἄνθος ἀνεγνωρίσθη ἄντικρον εἰς τὴν ἰδίαν οἰκονομείαν τῆς ραφλέας, ἥτις παρατηρήθη ἐν Σουμάτρα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀγγλοῦ διοικητοῦ Στάμφορντ Ραφλέσσον, ὅστις τῷ εἶχε δώσει τὸ ὄνομα τῷ.

Πῶς θὰ ἐξηλεύετο ἡ ἀναγνώστριά μας ἐκείνη ἥτις θὰ τὸ ἔφερον εἰς ἓνα τῶν πρὸς ἡμᾶς γρῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Πιθήκοι Σοφοί. Σπουδασιώτης καὶ σὺν τῇ τῆς Ἀγγλικῆς πρωτευούσης ἐφημερίδας Τὰ Ἡμερήσια Νέα ἀφηγεῖται ὅτι ὑπάρχει ἐν Κίνα γένος Πιθήκων τὸ ὁποῖον ἤξευρε νὰ κατασκευάζῃ κεραμικὰ σκεύη ὡς καὶ εἶδος οἴνου ἀπὸ μούρα καὶ ἄλλα ὀπωράς. Πρὸς περὶ τῶν ὁποίων ὁ Stanley καὶ ὁ Jephson εἶπον ὅτι διατηροῦσι πῦρ τὸ ὁποῖον ὑπέκλεψαν ἀπὸ τοὺς ἰθαγενεῖς καὶ παῖδων τύμπανα καὶ ταῦτα κλιπιμαῖα.

Θερμοκρασία τοῦ ἄρτου. Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον νὰ ἡξεύρωμεν τὴν θερμοκρασίαν εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει ὁ ἄρτος, διότι μὲ κάποια πιθανότητα κατηγορήσαν αὐτὸν ὡς φορεῖν ἐπικινδύνων μικροβίων ἐμπεριεχομένων εἰς τὸ ὕδρον τὸ ὁποῖον χρησιμεύει διὰ τὴν ζύμην· αἱ ἔρευναι τοῦ κ. Baland ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ θερμοκρασία τῆς ψύδας, ἐνῶ ψήνεται ἀνέρχεται εἰς 100 μέχρι 102 βαθμῶν, ἡ θερμοκρασία τοῦ ἔξω εἶναι πολὺ ὑψηλότερα· ὥστε ἡ διὰ τοῦ ἄρτου διαδόσις ἐπιδημίας καθίσταται ἀδύνατος, καθ' ὅτι εἰς 100 βαθμούς, ἐν μέσῳ ὑγρόν, κάθε παθογενὲς μικροβίον καταστρέφεται.

Ἡλεκτρικὸς φωτισμός. Ἡ αὐτοματικὴ διανομή τοῦ ἡλεκτρικοῦ φωτισμοῦ ἐφαρμόζεται εἰς τὰς ἀμάρτας τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου τοῦ Λονδίνου. Κάθε ταξιδιώτης εἰσάγων μίαν πένναν (20 παραδ.) εἰς ἐπὶ τούτῳ ὁπὴν θὰ ἔχῃ φωτισμὸν διὰ νὰ ἀναγνώσῃ ἐπὶ ἡμίσειν ὥραν.

Ὁ καφὲς ἐμπεριέχει Ἀ' ἄλκα χροῖσμα διὰ

τὴν θρεψίν. Β' ἀρωματικὰ στοιχεῖα εὐνύκως ἐπενεργούντα ἐπὶ τῆς πέψως. Γ' ἀρκετὴν ποσότητα παχίων ὧλων καὶ Δ' ἀζωτούχους ὕλας. 100 γραμμάρια καφὲ ζεματισμένου εἰς μίαν λίτραν ὕδατος, ἐμπεριέχει 20 γραμμάρια θρεψίμου ὕλης οὕτως ὥστε δύναμει νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ καφὲς εἶναι ποτὶν μεγάλῃς θρεπτικῆς ἀξίας.

Παρατηρήθη ὅτι οἱ ἀνεπαρκῶς τρεφόμενοι διατηροῦνται ἐν ὑγείᾳ καὶ παρέχουσι περισσότεραν ἐργασίαν, ἅμα προστεθῇ εἰς τὴν συνήθη τροφήν των ἀρκετὴ δόσις καφὲ. Ὅλοι οἱ ταξιδιώται γνωρίζουσιν ἀριστα τὰς θρεπτικὰς ιδιότητάς του.

Ὁ καφὲς καταπραίνει τὴν πεῖναν καὶ ὑποστηρίζει καὶ αὐξάνει τὰς δυνάμεις — ὅταν βεβαίως τίποτε ἐν τῇ κράσει καὶ τῇ ὑγείᾳ δὲν ἀπαγορεύει τὴν χρῆσιν του.

Δόσις καφὲ μὲ γάλα ἐμπεριέχει ἐξίσκις περισσώτερας στερεὰς ὕλης καὶ τοῖς περισσώτερας ἀζωτούχους καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν ζωμὸν τοῦ κρέατος.

Καταρροὴ καὶ αὐτοκτονία. — Παρατηρήθη ὅτι κατὰ τὴν ἐπιδημίαν τῆς γρίπης τοῦ 1889-90, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐτοκτονιῶν ἐπαυθηνῶς ἠῤῥησεν εἰς τὰ προσβαλλόμενα μέρη, ἰδίᾳ δὲ ἐν Παρισίῳ ὅπου ἡ ἀῤῥησις ἀνῆλθεν εἰς 25 0/0. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐπανεληφθῇ καὶ τὴν τελευταίαν Ἀπρίλιον ὅτε ἐπανῆλθεν ἡ ἐπιδημία. Αἱ αὐτοκτονίαι ἐθὺς ἀνῆλθον εἰς 39, ἐνῶ τὸν προηγούμενον μῆνα ἦσαν μόνον 15. Ὁ μέσος ὁρὸς τῶν αὐτοκτονιῶν εἶναι διὰ τοὺς Παρισίους Ἀπριλίου, 21. Ὅθεν παρατηροῦμεν ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπίρροιν τῆς νόσου ταύτης ὁ ἀριθμὸς σχεδὸν ἐδιπλασιάσθη. Ἄλλως τε καὶ αἱ ἀσθένειαι τοῦ νῦνς ἠῤῥησαν κατ' ἀναλογίαν.

Τὰ ἀγγλικά ταχυδρομεῖα δὲν κίρουν διανυκτὶν τὰς Κυριακάς. Ἀναμφιβόλως τὸ μέτρον τοῦτο εἶναι φιλόφρονον καὶ συμφέρει διὰ τοὺς ταχυδρομικοὺς ὑπαλλήλους. Μιλῶντι δὲ θίγει μέχρι τινὸς τὰ συμφέροντα τῶν ιδιωτῶν ἐγένετο δεκτὸν ὡς ἐκ τοῦ βαθμοῦ ἐξοικονομῶν θρησκευτικῶν αἰσθημάτων.

Τὸ Βέλγιον ἐπιθυμῶν ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ἀγγλικὴν ἔθιμον χωρὶς νὰ προσκρούσῃ εἰς τὰς συνήθειας τοῦ τόπου ἐξέδωκε γραμματόσημα μὲ λογὶδα φέρουσιν τὴν φράσιν: « Μὴ ἐπιδίδῃται τὴν Κυριακὴν ». Ὅταν ὁ ἐπιστέλλων δὲν θέλει νὰ ὑπεβληθῇ ἡ ἐπιστολὴ τῷ εἰς ἀργυρορίας ἀποκόπτεται τὴν ρηθεῖσαν λογίδα, καὶ φαίνεται ὡς βέβαιον ὅτι 90 0/0 δὲν θὰ λαμβάνουσι τὴν ἐνοχλητικὴν ταύτην πρόνοιαν.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν βιβλίων, ἅτινα πρὸ ὀλίγου ἐξῆλθον εἰς φῶς ἐκ τῶν περιωμένων καταστημάτων τοῦ ἐν Λειψίᾳ Teubner ἄξιᾳ ἰδίᾳς προσχρῆς καὶ συστάσεως εἶναι: « Ἡ κατ' ἐκλογὴν ἐκδοσις τῆς Ἀραβᾶσεως τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τῶν Ἑλληνικῶν αὐτοῦ » πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων ὑπὸ Fr: Gustav Sroff καὶ ἡ Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης ὑπὸ τοῦ κ. Uhle, τῇ συμπράξει δύο ἐτέ-